

Regjeringens arbeid med integrering og inkludering av innvandrere og deres barn

5. oktober 2010

Statsrådens ord

Alle har et ansvar for å bidra i utviklingen av det inkluderende samfunnet. Demokrati, likestilling og sosial likhet er grunnverdier. Samfunnet vårt kjennetegnes av relativt små økonomiske forskjeller mellom folk, og stor tillit til samfunnets institusjoner og mellom innbyggerne. Jeg er opptatt av at vi også i årene framover har et slikt samfunn. Vi må sikre at alle som bor her har like muligheter – uansett hvor vi kommer fra og hvilken bakgrunn vi har.

Vi må gi plass til nye borgere i fellesskapet, og legge til rette for at alle kan bidra og delta i arbeids- og samfunnsliv. Vi må akseptere religiøst og kulturelt mangfold. En befolkning med ulik bakgrunn og erfaring er en styrke for Norge - ikke en trussel. Vi skal forvente respekt for de demokratiske spillereglene og behandle alle innbyggere i dette landet som enkeltpersoner. Ingen skal stå ansvarlig for det andre gjør eller bli kollektivt dømt og vurdert.

Gjennom Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen 2007-2010, har regjeringen lagt inn en ekstra innsats for integrering og inkludering. Vi ser at det nytter, og regjeringens innsats videreføres i 2011. Forskjellene mellom innvandrere og resten av befolkningen er nå mindre på viktige levekårsområder enn for ti år siden. De aller fleste innvandrere finner seg godt til rette i Norge, deltar i arbeids- og samfunnsliv og er økonomisk selvstendige. Barn av innvandrere gjør det bra og deltar for fullt i utdannings- og arbeidsliv. Gjennom handlingsplanen er det gitt økte midler i integreringstilskuddet til kommunene. Norskopplæringen og introduksjonsprogrammet har fått bedre rammevilkår og bedre kvalitet. Flere barn lærer norsk, og mange har blitt forberedt på skolegang gjennom gratis tilbud i barnehage. Vi ser også at innvandrere i stadig større grad bidrar til positiv folketallsutvikling i Distrikts-Norge, til liv i lokalsamfunn og med tiltrengt arbeidskraft.

Men virkeligheten er sammensatt. Selv om mye går bra i Norge, har vi fortsatt utfordringer. Disse tar vi på alvor. Vi arbeider for at flyktninger raskt blir bosatt i en kommune når de har fått opphold i landet, at de raskt får kunnskaper om hvordan det norske samfunnet fungerer og at de lærer norsk. Vi må fortsatt legge til rette for økt arbeidsdeltakelse blant innvandrere. Vi må forebygge fattigdom og sosial utestenging blant innvandrere og deres barn. Alle unge mennesker skal ha reelle muligheter til å velge ektefelle, og vi må beskytte de som trenger det. Vi har alle et ansvar for å opprettholde grunnverdiene i det norske samfunnet og utvikle disse videre.

Vi må inkludere de som fortsatt står utenfor, enten det gjelder i arbeidslivet eller at de hindres i å ta i bruk sine selvskrevne rettigheter som individer. Et inkluderende samfunn forutsetter fravær av diskriminering.

Audun Lysbakken

Særlig innsats 2011

Regjeringens offensive satsing på integrering og inkludering gjennom flere år fortsetter. I 2011 foreslår regjeringen å bevilge nye 87 millioner kroner til integrering og inkludering i statsbudsjettet.

Regjeringen er opptatt av å sikre rask bosetting i kommunene. Selv om det nå kommer færre asylsøkere til landet vil behovet for å bosette personer som får opphold være stort også neste år. Derfor foreslår regjeringen en styrking og endring av integreringstilskuddet for å stimulere til raskere bosetting av enslige voksne og enslige mindreårige flyktninger. Styrkingen av Husbankens tilskudd til utleieboliger skal ytterligere øke tilgangen på utleieboliger til flyktninger.

Regjeringen ønsker videre å sikre rett og plikt til introduksjonsprogram for enkelte utsatte grupper som i dag står uten tilbud og foreslår i den forbindelse en økning av bevilgningen til integreringstilskudd.

Innvandrere som ønsker å etablere egen virksomhet møter særlige utfordringer sammenliknet med etablerere i befolkningen generelt. De har behov for tilrettelagt opplæring, veiledning og støtte under og etter etableringen. Regjeringen foreslår å styrke entreprenørskap for innvandrere og foreslår midler til et nasjonalt senter.

Barnehagen er en viktig arena for inkludering og språkopplæring. Regjeringen vil utvide forsøket med gratis kjernetid i barnehage. Forsøket med gratis kjernetid har gått over flere år, med gode erfaringer. I Oslo er seks bydeler inne i ordningen. Også i Drammen og Bergen er det områder med høy andel innvandrerbefolkning, og utvidelsen av forsøket foreslås derfor til disse områdene.

Fire år med Handlingsplan for integrering og inkludering

Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen 2007 – 2010 har vært et sentralt verktøy for regjeringens arbeid med integrering og inkludering de siste fire årene. Regjeringens samlede styrking på integrerings- og inkluderingsfeltet utgjorde i perioden 2006 – 2010 890 millioner kroner (akkumulert beløp).

Regjeringen har rettet innsatsen mot fire områder som er avgjørende for å lykkes i inkluderingsarbeidet:

- Arbeid og bosetting
- Oppvekst, utdanning og språk
- Likestilling
- Deltakelse.

Tiltakene i handlingsplanen har ulik karakter. Noen har en begrenset målgruppe, som Ny sjanse eller lavterskeltilbud for bedre helse i Groruddalen og Søndre Nordstrand i Oslo. Andre tiltak i handlingsplanen bidrar til strukturelle endringer og bedre rammevilkår for kommuner, og omfatter større målgrupper. Dette gjelder for eksempel økt integreringstilskudd og styrking av introduksjonsprogram og norskopplæring. Det er blitt avsatt midler til flere arbeidsmarkedstiltak, til styrking av arbeidet med å sikre barn godt læringsutbytte i skolen, og til arbeid mot tvangsekteskap. Gjennom handlingsplanen satte regjeringen i gang nye målrettede tiltak på ulike sektorer. Den har også bidratt til styrking og ansvarliggjøring av de ulike departementene og deres ansvar for integrering og inkludering.

Samtidig med Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen la regjeringen også frem Handlingsplan mot fattigdom. Sentrale innsatsområder i denne handlingsplanen er tiltak for at alle skal gis muligheter til å komme i arbeid, tiltak for at alle barn og unge skal kunne delta og utvikle seg, og tiltak for å bedre levekårene for de vanskeligst stilte. Dette er tiltak som virker sammen med tiltakene i Handlingsplan for integrering og inkludering. Innvandrere og deres barn omfattes av den særlige innsatsen mot fattigdom. Det vises til samlet omtale av tiltak i handlingsplan mot fattigdom i Prop. 1 S (2010-2011) for Arbeidsdepartementet, del III.

Arbeid

Arbeid fører til inkludering. Arbeid gir den enkelte økonomisk selvstendighet og er det viktigste virkemidlet for å motvirke fattigdom, og for å utjevne sosiale forskjeller. Arbeidsplassen er en sentral arena for kontakt mellom mennesker og er en av de viktigste møteplassene for innvandrere og resten av befolkningen. Derfor er det viktig at både menn og kvinner deltar i arbeidslivet. Gjennom handlingsplanen har nyankomne innvandrere fått bedre muligheter til raskt å komme inn i arbeidslivet, blant annet gjennom at kvaliteten på norskopplæringen og introduksjonsprogrammene er hevet. Den arbeidsrettede innsatsen overfor innvandrere er styrket gjennom flere og bedre arbeidsmarkedstiltak. Regjeringen har igangsatt flere tiltak for økt rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til arbeidslivet, blant annet forsøk med moderat kvotering og lokale samarbeidsprosjekter mellom arbeidsgivere og kommuner. Arbeidsgivere, offentlige myndigheter og arbeidslivets organisasjoner har fra 1. januar 2009 fått en lovpålagt aktivitets- og rapporteringsplikt for å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn nedsatt funksjonsevne og etnisitet, religion mv. En tilsvarende plikt for å fremme likestilling mellom kjønnene har eksistert lenge.

Oppvekst, utdanning og språk

Alle barn og unge skal ha samme rettigheter og muligheter til utvikling og selvstendighet, uavhengig av foreldrenes bakgrunn og livssituasjon. Gjennom Handlingsplan for integrering og inkludering har regjeringen lagt til rette for at barn og unge får gode forutsetninger for å delta på ulike samfunnsarenaer. Gratis kjernetid for tre-, fire- og femåringer i barnehager i utvalgte områder er et viktig tiltak som styrker barns norskkunnskaper og bidrar til at de er bedre rustet til skolegang. Det er igangsatt flere prosjekter for å styrke barns språkkunnskaper før skolestart og det er innført nye lærerplaner i grunnleggende norsk og morsmål for språklige minoriteter som i større grad tar hensyn til elevenes faglige nivå. Det er blant annet også utviklet prosjekter for å stimulere skoler med høy andel minoritetsspråklige elever til å bedre elevenes utbytte av opplæringen. Gjennom Handlingsplan mot fattigdom er innsatsen for utsatte barn og unge i storbyer styrket.

Likestilling

Et inkluderende samfunn med like muligheter for alle forutsetter likestilling mellom kjønnene. En forutsetning for likestilling er økonomisk selvstendighet. Regjeringen arbeider bredt for at flere kvinner med innvandrerbakgrunn deltar i arbeidslivet, og har blant annet styrket kvalifiseringstiltaket Ny Sjanse med spesielt fokus på kvinner fra utvalgte landgrupper.

Likestilling handler også om retten til å gjøre selvstendige valg for egne liv. Regjeringen har styrket arbeidet mot tvangsekteskap gjennom Handlingsplan mot tvangsekteskap, med tiltak som etablering av integreringsrådgivere ved særlig aktuelle utenriksstasjoner, opprettelse av tilskuddsordning til frivillige organisasjoner som arbeider forebyggende og holdningssskapende mot tvangsekteskap, flere botilbud til unge som er i konflikt med familien sin, og minoritetsrådgivere ved videregående skoler. Regjeringen har også i perioden lagt frem Handlingsplan mot kjønnslemlestelse, med fokus på holdningsendring og kunnskapsutvikling.

Deltakelse

Alle innbyggere i Norge skal ha like muligheter til å delta i politiske og frivillige organisasjoner, og alle har et selvstendig ansvar for å ta møteplasser og arenaer for deltakelse i bruk. Flere tiltak i Handlingsplan for integrering og inkludering retter seg mot å øke innvandreres deltakelse i frivillige organisasjoner. Like muligheter til deltakelse handler også om å ha lik tilgang til samfunnets offentlige tjenester og institusjoner, og gjennom handlingsplanen er det igangsatt flere tiltak for å sikre at offentlige tjenester tilpasser seg og imøtekommer behovene til alle grupper i

samfunnet. Bruk av og tilgang til kvalifisert tolk er ofte en forutsetning for lik tilgang til tjenester og en forutsetning for individets rettssikkerhet. Regjeringen har derfor bidratt til opprettelse av en permanent tolkeutdanning.

Diskriminering er en vesentlig barriere for full deltakelse, inkludering og like muligheter. I 2009 la regjeringen fram Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering 2009 - 2012, med 66 nye tiltak. Planen har særlig fokus på arbeidsliv, offentlig tjenesteyting, barnehage/skole/utdanning, boligmarked og på diskriminering ved utesteder. Med denne handlingsplanen styrker regjeringen samarbeidet med partene i arbeidslivet. Planen ligger på www.regjeringen.no/BLD

Groruddalen og Søndre Nordstrand – særlig satsing

Groruddalen og Søndre Nordstrand er områder med store levekårsutfordringer sammenliknet med resten av landet. Bydelene har også en relativt stor andel innbyggere med innvandrerbakgrunn. I 2007 inngikk staten og Oslo kommune en avtale om en bred og helhetlig satsing for å bedre miljø og infrastruktur, samt boligstandard og levekår i Groruddalen over en tiårsperiode. I 2008 ble det inngått en avtale om Handlingsprogram Oslo Sør, et forpliktende samarbeid mellom stat og kommune for å bedre oppvekst- og levekår i bydel Søndre Nordstrand. Deler av den statlige innsatsen er de siste årene kanalisert gjennom Handlingsplan for integrering og inkludering, og flere tiltak i planen har særskilt fokus på disse områdene. Dette gjelder blant annet gratis kjernetid i barnehager for fire- og femåringer, ekstra midler for å stimulere skoler i området til å bedre elevenes utbytte av opplæringen, prosjekt rettet mot ungdom utenfor utdanning eller arbeid og midler til barne- og ungdomstiltak og frivillige organisasjoner, samt tiltak som skal forebygge livsstilssykdommer blant personer med innvandrerbakgrunn. Innsatsen rettet mot Groruddalen og Søndre Nordstrand fortsetter i 2011.

Mer informasjon

En detaljert beskrivelse av tiltakene i Handlingsplan for integrering og inkludering 2007 – 2010 med tilhørende rapportering ligger på www.regjeringen.no/BLD

For å få kunnskap om arbeidet lykkes og om politikken som føres gir ønskede resultater, er det behov for å måle effekten av de tiltak som iverksettes. Regjeringens 17 Mål for inkludering med tilhørende indikatorer gir et bilde av situasjonen og dermed et grunnlag for politikkutvikling. De ansvarlige departement rapporterer på måloppnåelse på eget ansvarsområde i statsbudsjettet. En samlet omtale av Mål for inkludering finnes i Prop. 1 S (2010-2011) for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, del III.

Kunnskap for fremtidig politikk

For å kunne utvikle en god integrerings- og inkluderingspolitikk for fremtiden trenger regjeringen ny kunnskap og erfaringer fra praktisk arbeid. Inkluderingsministeren vil arrangere flere folkemøter om temaet i året som kommer. Det er etablert en egen postkasse inkluderingsdebatten2010@bld.dep.no der alle kan gi sine innspill, erfaringer og ideer. Regjeringen har også oppnevnt flere utvalg som skal gi grunnlag for fremtidig politikktutvikling. Disse utredningene har gitt og vil gi viktige bidrag på sentrale områder innenfor integrerings- og inkluderingspolitikken. Vurderingen fra de ulike utvalgene må sees i sammenheng og vil samlet sett være et godt grunnlag for utvikling av politikk og virkemiddel framover:

- Regjeringen oppnevnte i 2008 et *offentlig utvalg som skulle gjennomgå opplæringstilbudet til minoritetsspråklige barn, unge og voksne*. Utvalget leverte sin sluttinnstilling 1. juni 2010. Synspunkter og forslag fra utvalget vil vurderes og innstillingen er sendt på høring med frist 1. november 2010.
- *Fordelingsutvalget* ble nedsatt i 2008 for å utrede økonomiske forskjeller og har lagt vekt på tiltak som bidrar til å forhindre at økonomiske forskjeller forsterker seg over tid. Utvalget leverte sin rapport april 2009 og rapporten ble sendt på høring i juni samme år. Regjeringen tar sikte på å legge frem en stortingsmelding om fordelingspolitikk våren 2011.
- *Utvalget til å vurdere økt migrasjon og internasjonal mobilitet og konsekvenser for velferdsmodellen*. Utvalget skal gi mer kunnskap om hvordan den norske velferdsmodellen virker i en tid med økt inn- og utvandring. Høy yrkesdeltakelse er en forutsetning for å kunne finansiere gode velferdsordninger, og utvalget skal bl.a. se på virkemidler i integrerings- og arbeidsmarkedspolitikken som er særlig viktige for utformingen av den norske velferdsmodellen. Utvalget skal legge fram en utredning for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i mai 2011.
- *Utvalget som skal vurdere organisering og rammer for tilbudet til personer som søker asyl i Norge* skal blant annet drøfte sentrale mål og hensyn som ligger til grunn for mottakstilbudet og utrede ulike modeller for organisering og ansvars plassering for ulike deler av mottakstilbudet (innkvartering og tjenestetilbud). Utvalget skal legge fram helhetlige forslag til hvilke tilbud som skal gis til asylsøkere fra søknaden innleveres til bosetting eller retur. Utvalget skal levere sin innstilling innen 1. juni 2011.
- *Utvalget som skal drøfte og gi tilrådninger om hvordan sentrale oppgaver i den sosiale boligpolitikken skal møtes i årene framover*. Utvalget skal særlig vurdere utfordringer knyttet til leiemarkedet, boligbehov, bostedsløse, boligen som ramme for barns oppvekstvilkår og rollefordeling. Utvalget skal legge fram sin innstilling innen 15. juni 2011.

- *Utvalget for integrerings- og inkluderingspolitikken* skal se på utfordringer og muligheter i et flerkulturelt Norge. Med bakgrunn i dette skal utvalget foreslå prinsipper og tiltak for inkluderings- og integreringsarbeidet. Målet med utvalget er å få en bred, kunnskapsbasert gjennomgang og diskusjon av sentrale spørsmål på området, og dermed legge grunnlaget for framtidig politikktutforming. Utvalget skal arbeide i et år og slutføre arbeidet sitt sommeren 2011.
 - *Utvalget til å utrede norsk likestillingspolitikk med utgangspunkt i livsløp, etnisitet og klasse.* Utvalget ble oppnevnt i februar 2010. Målet med utredningen er å legge grunnlaget for en helhetlig og kunnskapsbasert likestillingspolitikk for framtiden. Utvalget skal levere sin innstilling senest to år etter oppstart.
 - *Utvalget for gjennomgang av statens tros- og livssynspolitikk* skal fremme forslag som kan bidra til å skape en mer helhetlig politikk på feltet. Utvalget skal levere sin innstilling innen utgangen av 2012.
 - *Offentlig utvalg som skal utrede unges makt og deltakelse* nedsettes høsten 2010. Utvalget skal legge et bredt perspektiv til grunn for sitt arbeid. Unges makt over og muligheter for å mestre egne liv er i tillegg til de tradisjonelle kanalene for makt og deltakelse, et viktig utgangspunkt for arbeidet.